

РЕЦЕНЗІЯ

на дисертацію Шен І
**«Камерно-вокальна творчість європейських композиторів ХІХ ст.:
жанрова типологія та виконавська інтерпретація»,**
представлену на здобуття ступеня доктора філософії
за спеціальністю 025 Музичне мистецтво,
галузь знань 02 Культура і мистецтво

Дисертаційне дослідження Шен І присвячене актуальній і перспективній проблематиці, що перебуває на перетині площин історії вокального мистецтва, жанрово-стильового аналізу, інтерпретології та гендерно орієнтованих студій. Праця вдало втрапляє у науковий контекст сучасного музикознавства, обрана тема є безперечно актуальною як для теоретичного осмислення камерно-вокальної спадщини ХІХ століття, так і для сучасної виконавської та педагогічної практики.

Прагнення здобувачки розглянути камерність як багатоаспектне явище, що охоплює жанровий, стильовий, інтонаційно-драматургічний, виконавський та гендерно-інтерпретативний модули, створює надійне методологічне підґрунтя для формулювання наукової новизни отриманих результатів дисертації, яка полягає у комплексному аналізі камерно-вокальної лірики ХІХ століття. Шен І обґрунтовує камерність у вокальному мистецтві як самостійну художню парадигму композиторської та виконавської творчості, пропонує типологію камерно-вокальних жанрів у творчості європейських композиторів, визначає моделі камерності у вокальній творчості жінок-композиторок тощо.

Варто відзначити, що здобувачка звертається до сфери, яка тривалий час здебільшого сприймалася як периферійна щодо концептуальних сценічних жанрів, натомість у дисертації камерно-вокальна творчість постає як значущий самостійний художній простір. Саме така дослідницька оптика дозволяє авторці розглянути малі вокальні форми як своєрідну «лабораторію» гарту композиторського й виконавського стилю.

Вкажемо на логіку структури та системність викладу концепції дисертації Шен І. Перший розділ увиразнює методологічне підґрунтя і

присвячений камерно-вокальним жанрам ХІХ століття як історико-культурному та виконавському феномену. У ньому окреслено передумови формування арії та споріднених малих вокальних форм, розглянуто типологію вокальних жанрів, а також осмислено камерність як художньо-виконавську модель. Другий розділ присвячено камерно-вокальній творчості італійських оперних композиторів ХІХ століття. Важливо, що авторка обирає для аналізу творчості саме тих митців, композиторське мислення яких, передусім, пов'язане з оперною традицією, але, водночас, засвідчує, що їхні камерно-вокальні твори наділені самостійною художньою цінністю.

Третій розділ викликає найбільшу зацікавленість, оскільки саме в ньому Шен І прагне визначити специфіку художнього висловлювання жінок-композиторок, що дозволяє подолати традиційне маргіналізоване сприйняття жіночої композиторської спадщини та вписати її в ширший контекст європейського романтизму. Відзначимо апробацію основних результатів, що представлена публікаціями наукових статей за темою дисертації (у кількості трьох публікацій) у спеціалізованих фахових виданнях України, затверджених МОН України.

Найбільш влучним здобутком дисертації є переосмислення уявлення про феномен камерності в музичному мистецтві, який Шен І визначає, виходячи поза межі жанрових характеристик, потрактовуючи камерність як «...універсальну художньою категорією, яка визначає принципи музичного мислення» (с.48). Саме концептуальне розширення поняття камерності, на думку рецензента, є одним із найпереконливіших положень представленої праці й доводить значення камерності на *онтологічному* рівні як «естетичної форми самоздійснення та особистісної стратегії творчості» (с. 21).

Це дозволяє авторці вийти за межі сталого жанрово-стильового уявлення про природу камерно-вокального твору та розглядати його як явище, в якому унаочнюються ключові ознаки музичного мислення через новий тип комунікації, в якому відбувається прагнення до інтимності висловлювання та встановлюється особливий тип довіри між виконавцем і слухачем.

Серед наукових здобутків дослідження окремо слід відзначити введення до наукового обігу значного корпусу малодослідженого музичного матеріалу. Аналіз камерно-вокальної спадщини С. МеркадANTE, І. Кольбран, Ж. Ланг, Л. Райхардт та інших, які значно рідше опиняються у фокусі музикознавчої уваги, порівняно з більш репрезентованими в сучасному науковому дискурсі постатями К. Вік-Шуман чи Ф. Мендельсон-Гензель, становить безперечну наукову цінність дисертації.

Суттєвою перевагою представленої праці є її виразна інтерпретологічна спрямованість – дисертантка спирається на порівняльний аналіз значного репрезентативного кола виконавських інтерпретацій, яке охоплює понад 30 проаналізованих виконавських версій.

В якості **зауважень**, що в цілому не впливають на належний науковий рівень і позитивне враження, вкажемо наступні.

Філософсько-антропологічна рефлексія категорії «жіночого» у Розділі 3 дещо структурно переважає над власне музикознавчим фокусом.

Гендерно-інтерпретативний аспект дисертації є одним із найцікавіших, однак саме тому він потребує особливої методологічної обережності. Уведення таких сутнісних для розуміння авторської позиції концептів як «ентузіазм / одержимість», «вразливість» та «семантична воля» потребує більшої термінологічної прозорості та опори на теоретичну базу з філософії гендера. Звернення до здобутку Сімони де Бовуар, Джудіт Батлер, Юлії Крістєвої, Джудіт Мітчелл тощо мали б збагатити та посилити наукову аргументацію відповідного розділу.

Праця містить достатньо посилань на виконавські версії, проте відчутною є відсутність нотних прикладів до аналітичних підрозділів. Дисертацію значно збагатили б відповідні Додатки, які б підтверджували концепцію роботи та унаочнювали результати здійсненого аналізу.

Для наукової дискусії пропонуються наступні **питання**:

1. Ви трактуєте камерність як «універсальну художню категорією, яка визначає принципи музичного мислення, характер виконавської інтерпретації та особливості художньої комунікації»

(с.48), тобто, як спосіб осмислення буття, а ширше – як картину світу. Які, на Вашу думку, є інші онтологічні моделі, репрезентовані в музичному мистецтві, що претендують на статус картини світу, відмінні від камерності?

2. Серед сутнісних характеристик структурно-виконавської парадигми жіночого Lied XIX ст.. Ви вказуєте серед інших якості *акустичної тиші, континуальності та семантики паузи*. Чи є вони актуальними для саме *сучасного* виконавського мистецтва і чому?

Дисертаційне дослідження Шен І «Камерно-вокальна творчість європейських композиторів XIX ст.: жанрова типологія та виконавська інтерпретація», подане на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 02 Культура і мистецтво за спеціальністю 025 Музичне мистецтво, є актуальним, самостійним, й завершеним, виконаним на високому методологічному та науковому рівнях. Наукові публікації за темою дослідження у повному обсязі відтворюють основні його положення. Представлена дисертація засвідчує належний рівень підготовки здобувачки, її здатність до самостійного наукового пошуку.

Дослідження відповідає чинним вимогам пп. 6, 7, 8, 11 «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженому Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44, а її авторка Шен І заслуговує на присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 025 Музичне мистецтво в галузі знань 02 Культура і мистецтво.

Доктор філософії, ст. викладач
кафедри інтерпретології та аналізу музики
ХНУМ імені І.П. Котляревського

Щелканова С. О.